

Суботницький І.М.

(викладач Житомирського державного
університету імені Івана Франка),

Рутецький В.В.

(викладач Житомирського державного
університету імені Івана Франка)

Розвиток творчого мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі музично-виконавської діяльності

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства вимагає від особистості вчителя відповідного освітньо-культурного рівня, здатності творчо мислити, швидко й педагогічно доцільно розв'язувати професійні завдання. Від його творчого потенціалу, здатності виявляти свої творчі здібності залежить успіх професійної діяльності, його особистісне становлення як компетентного фахівця. Такі вимоги особливо актуальні для вчителя музичного мистецтва, перед яким стоїть завдання формувати естетичну культуру школярів.

Актуальність обраної теми дослідження. Одним із шляхів розвитку творчого мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва є організація музично-виконавської діяльності. У процесі такого виду діяльності студенти оволодівають системою музично-теоретичних знань та практико-виконавських умінь та навичок, у них формується художньо-естетичний досвід та виконавська культура. Відбувається також емоційне й інтелектуальне пізнання музичного мистецтва, розвиток індивідуальних якостей, музичних здібностей суб'єктів навчання, створюється можливість самореалізації в музично-виконавській творчості.

Аналіз останніх публікацій з теми дослідження. Проблема формування творчого мислення розглядається в науковій літературі з різних аспектів: психологічного, соціального, педагогічного. Зокрема, в сучасній педагогічній науці вивченню проблеми творчості у підготовці майбутнього фахівця присвятили свої наукові праці багато видатних вчених: О. Акімова, Н. Лаврентьєва, Н. Мозгальова, С. Сисоева, О. Отич, О. Рудницька тощо. Професійна підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва обов'язково включає музично-виконавську діяльність, яка є предметом різних наукових досліджень. Зокрема, науковцями розглядаються питання формування виконавських умінь (І. Гринчук, В. Крицький, Є. Куришев, В. Муцмахер), формування готовності до інструментально-виконавської діяльності (Л. Гусейнова), музично-педагогічної (В. Мішеченко, С. Деніжна) і музично-виконавської культури (Н. Згурська) тощо. Ці дослідження свідчать про зростання уваги вчених до питань інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Музично-виконавська діяльність як творчий процес визначається науковцями з різних аспектів. Так дослідниця Г. Саїк характеризує цей вид діяльності на трьох рівнях. Перший пов'язаний з процесом проникнення виконавця у зміст окремих мотивів та

інтонацій шляхом розкриття семантичного значення; другий передбачає переведення семантичної конкретизації в художнє узагальнення; а третій є завершальним, підсумком двох попередніх і характеризується оформленням певного драматургічного задуму виконавця [2, с. 8]. Такий характер цієї діяльності зумовлює необхідність наявності у студента відповідного рівня творчого мислення.

В науковій літературі визначення таких понять як «творче мислення», «пізнавальна творчість» базується на загальновідомому слові «творити», що означає знаходити та створювати щось нове, яке не зустрічалося в минулому досвіді – індивідуальному чи суспільному. Відомий психолог А. Петровський розглядає творче мислення як пізнавальні процеси, що дозволяють людині вирішувати задачі, які потребують нових методів, нових підходів розв'язання.

Сутність творчого мислення, з погляду одного з перших дослідників цього феномену Дж. Гілфорда, може бути розкрита через такі особливості: оригінальність і незвичність висловлюваних ідей, прагнення до інтелектуальної новизни у вирішенні завдання (проблеми), здатність бачити предмет (можливості його використання) під новим кутом зору і продукувати ідеї у невизначеній ситуації (тобто за відсутності передумов для формування нових ідей). Завдячуючи цим властивостям, реалізується прогностично-перетворювальна функція інтелекту, здійснюється творча діяльність людини у різних сферах її професійних і непрофесійних інтересів.

Проведені нами попередні дослідження ресурсів оркестрового класу як феномена музичної культури та важливої ланки музично-освітнього процесу показали важливість їх у професійній підготовці майбутніх учителів музики [3, с.167-171]. Навчання майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах оркестрового класу, музично-виконавської діяльності активізує творчу уяву виконавця, розширює межі його фантазії шляхом втілення ідей, запропонованих партнерами, допомагає студенту перебороти власні виконавські недоліки (невміння витримувати темп, ритм), сприяє розвитку оркестранта (ансамбліста) як соліста при відпрацюванні індивідуальної майстерності; налагоджує контакти, розвиває творчі здібності та є способом самовираження особистості.

У процесі професійної підготовки такого фахівця використовуються різні форми оцінювання рівня музично-виконавської діяльності: заліки, іспити, контрольні уроки, відкриті концерти й участь у різних конкурсах. Головною спрямованістю створення й виконання конкурсних програм є розвиток творчої особистості майбутніх учителів [1, с.162].

Творче мислення у майбутній професійній діяльності вчителя-музиканта, як і у будь-якій іншій, залежить від суб'єктивних якостей особистості. Серед них можна виділити: творчу уяву, що робить її необхідною умовою професійної творчості, розвиненість інтелекту, яка спонукає фахівця до розміркування, упорядкування знань, пошуку і аргументації власного рішення існуючої (можливої) професійної проблеми, відкритість новому у пізнанні (когнітивна відкритість) як ставлення спеціаліста до нової інформації, досвіду, легкість у сприйнятті нових ідей, професійний кругозір, що визначає його здатність до

саморефлексії фахових знань, діяльності, раціоналізації або пропозиції оригінальних ідей тощо.

У контексті цих досліджень ми визначали особливості операційно-процесуальної складової формування і розвитку творчого мислення майбутніх учителів музики під час музично-виконавської діяльності.

Враховуючи різний рівень підготовленості студентів діяльність викладача (як система дій та операцій (внутрішніх і зовнішніх)), спрямовується на предмет діяльності суб'єктів навчання (індивідуальне навчання й розвиток студентів засобами інструментального виконавства) задля досягнення поставлених цілей (розвиток творчих музичних здібностей та інструментально-виконавських умінь студентів) в умовах певного навчального закладу засобами педагогічної техніки і музично-виконавських прийомів.

На нашу думку, формування творчого мислення студентів у процесі музично-виконавської діяльності підвищиться за умови систематичного використання комплексу дидактичних підходів, а саме:

- креативного, творчого (створення студентами оригінальних варіантів інтерпретації музичних творів; нестандартний підхід до розв'язання сценічних ситуацій; опанування навичок імпровізації);

- проблемно-пошукового (самостійний пошук студентом засобів і способів розв'язання проблемних ситуацій у процесі виконання навчальних завдань);

- навчального проектування (розроблення авторської методики навчання гри на музичному інструменті; створення власного проекту роботи над музичним твором).

Висновки. Процес розвитку творчого мислення студента – майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах професійної підготовки довготривалий і динамічний. Зусилля викладачів і студентів у досліджуваній сфері мають зосереджуватися на підвищенні мотивації навчання, збільшенні інтересу до пізнання особливостей майбутньої професійної діяльності, формування гнучкості інтелекту, постійного творчого пошуку і самовдосконалення й саморозвитку.

Література

1. Рутецький В.В. Конкурси та фестивалі баянного мистецтва як чинник формування готовності майбутнього фахівця до виконавської діяльності // Мистецька освіта: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції: збірник наукових праць / за заг. редакцією І.В.Баладинської, Н.Є.Колесник. – Житомир: ФОП «Н.М.Левковець», 2017. – 210. – С.161-167

2. Саїк Г.Ф. Формування виконавської майстерності у студентів на основі активізації емоційно-естетичного переживання музики: автореф. канд. пед. наук: 13.00.02. / Г.Ф. Саїк. – К., 2000. – 19 с., с. 8

3. Суботницький І.М. Детермінанти дисципліни «Оркестровий клас» у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва // Мистецька освіта: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції: збірник наукових праць / за заг. редакцією І.В.Баладинської, Н.Є.Колесник. – Житомир: ФОП «Н.М.Левковець», 2017. – 210. – С.167-171